

בעבור נעליים

מים ראשונים: דף זה ממשיך את הדף [על מכרם בכסף צדיק](#) שכתבנו לפני מספר שנים.

כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנּוּ עַל מִכְרָם בְּכֶסֶף צְדִיק וְאֶבְיוֹן בְּעִבּוֹר נְעָלָיִם: (עמוס ב 1).

וְאִישׁ וְאֶבְיוֹן יִלְכוּ אֶל הַנְּעֵרָה לְמַעַן חַלֵּל אֶת שֵׁם קִדְשִׁי (שם פסוק ז).

שָׁלַח לַפְּנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכָּר יוֹסֵף: (תהלים קה יז).

וַיַּעֲבְרוּ אֲנָשִׁים מְדִינָיִם סַחְרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעְאֵלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת יוֹסֵף מִצְרַיִמָּה: (בראשית לז כח).

התרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל, בראשית פרשת וישב פרק לז פסוק כח

ויעברו אנשים מדיינים בעלי מסחר וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף לערבים בעשרים מעות של כסף ויקנו מהם סנדלים ויביאו את יוסף למצרים.⁵

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק לז

ובשעה אחת אחיו היו יושבים במקום אחד ולב אחד ועצה אחת, ועברו עליהם אורחת ישמעאלים, ואמרו: בואו ונמכרונו לישמעאלים והיו מוליכין אותו לקצה המדבר ואין יעקב אבינו שומע שמע עוד.⁶ ומכרו אותו לישמעאלים בעשרים כסף,⁷ כל אחד ואחד נטל שני כספים לקנות מנעלים ברגליהם, שנאמר: "על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים".⁸ אמרו: נשים חרם בינינו שאין אחד ממנו מגיד הדבר ליעקב אבינו. אמרו ביניהם:

¹ פסוק זה לקוח מהפסטרט השבת (בשנים בהם איננה שבת חנוכה), הפסוק אינו מדבר במפורש על מכירת יוסף ויש לו פירוש פשוט הקשור לתקופתו של עמוס הנביא. ראה פירוש רש"י שם: "על מכרם בכסף צדיק - הדיינים היו מוכרים את מי שהיה זכאי בדין בכסף שוחד שהיו מקבלים מיד בעל דינו. ואביון בעבור נעלים - ... מטין משפט האביון כדי שיצטרך למכור שדהו שהיה לו בין שדות הדיינים וזה עוקף עליו ונוטלה בדמים קלים וכו'". בפירוש רד"ק על הפסוק: "בעבור נעלים - אפילו בעבור נעלים שיתנו לשופט יטה דין האביון שהיה זכאי בדינו ונותן השוחד הוא זכאי במשפטיהם". ראה גם חזרה על מוטיב זה בעמוס פרק ח פסוק ו: "לִקְנוֹת בְּכֶסֶף דָּלִים וְאֶבְיוֹן בְּעִבּוֹר נְעָלָיִם וּמִפֶּלֶל בְּרַ נְשָׁבִיר". אבל המדרשים "שאלו" אותו לעניין מכירת יוסף ואולי בהשפעתם נלקח להפטרט הפרשה (מי קדם למי? קביעת ההפטרות או המדרשים?).

² גם בפסוק זה מוכיח הנביא עמוס את חטאי הדור שהיו פרוצים בעריות כפי שמבארים שם כל הפרשנים. ואפשר לקשר גם פסוק זה, על דרך הדרש, לפרשתנו, למעשה יהודה ותמר עליו הרחבנו בפרשה זו.

³ כאן דווקא יש אזכור ברור של מכירת יוסף. פרק קה בתהלים הוא מהפרקים בתנ"ך אשר מציגים סקירה היסטורית של תולדות עם ישראל למן ימי אברהם אבינו ועד ההתנחלות בארץ וכבר הזכרנו פרק זה בדברינו [סקירות היסטוריות בתנ"ך](#) בפרשת מסעי (שם לב איזה אירוע מרכזי בתולדות העם לא נזכר שם). בהקשר מכירת יוסף, זהו האזכור במפורש היחידי בתנ"ך של מכירת יוסף, מחוץ לספר התורה. ראה הפסוקים שם: "וַיִּקְרָא רָעֵב עַל הָאָרֶץ כָּל מִטָּה לְחֵם שָׁבֵר: שָׁלַח לַפְּנֵיהֶם אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכָּר יוֹסֵף: עָנּוּ בְּכָבֶד רָגְלוֹ רָגְלוֹ בָרָזַל בָּאָה נִפְשׁוֹ: עַד יָתַב אֶת דְּבָרֵי אִמְרַת ה' צִרְפֶּתֶהּ: שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתְּרֶהּ מִשָּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחֶהּ: שָׁמוּ אֶדוֹן לְבֵיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל קְנִיָּו: לְאֶסֶר שָׁרְיוֹ בְּנִפְשׁוֹ וּזְקִנְיוֹ יִחַפֵּם". בכל זאת, תפסו המדרשים והפרשנים יותר את הפסוק בספר עמוס ופחות את הפסוק בתהלים, ואנו נצמד בעקבותיהם.

⁴ בפסוק המתאר את מכירתו של יוסף אין כמובן שום אזכור של נעליים רק של עשרים הכסף שעליהם כבר הארכנו לדון בדברינו [על מכרם בכסף צדיק](#), שמכאן נתחייבו בני ישראל לדורות הן מצוות פדיון בכורות והן מצוות מחצית השקל. כך גם מתרגם אונקלוס, שבו² כ נצמד ללשון המקרא בלי שינויים ותוספות: "ויעברו גוברי מדינאי תגרי ונגדו ואסיקו ית יוסף מן גובא וזבינו ית יוסף לערבאי בעשרין כסף ואיתאיו ית יוסף למצרים". אבל לא כך המקור הבא.

⁵ ראה המקור בארמית ממנו תורגם חזרה לעברית כפי שהבאנו: "ויעברו גברי מדינאי מרי פרקמטיא ונגידו ואסיקו ית יוסף מן גובא וזבינו ית יוסף לערבאין בעשרין מעין דכסף וזבנו מנהון סנדליו ואיתתיו ית יוסף למצרים". תרגום יונתן, נכון יותר תרגום התורה המיוחס ליונתן בן עוזיאל, בשונה מתרגום אונקלוס, מרחיב את לשון המקרא ומשלב בו מדרשים ופירושים. ראה ספרו של אביגדור שנאן [תרגום ואגדה ב](#). תרגום זה מכניס את הנעליים של ספר עמוס, כאן סנדלים, לתוך הפסוק עצמו. מה עשו אחי יוסף עם הכסף שקבלו? קנו לעצמם סנדלים! על כל צעד שיעשו מכאן ואילך, כאילו הם דורכים על גופו של יוסף. האם בסנדלים אלה גם ירדו למצרים לשבור אוכל ועמדו לפני יוסף? האם נשחקו הסנדלים ברבות הזמן והושלכו לאשפה? כך או כך, ננסה להתחקות אחר מקורות נוספים לנושא זה, אולי מהם שאב תרגום יונתן את דבריו אלה.

⁶ יוסף ייעלם אי-שם במרחבי המדבר הגדול, כפי שהיה קורה לא במעט לאנשים בתקופה הזו (אולי גם בימינו) ויעקב לא ישמע ממנו יותר ובהדרגה יישכח ממנו.

⁷ פרשני המקרא, בראשם רשב"ם, מעלים את האפשרות שלא האחים הם שמכרו פיסית את יוסף, אלא המדיינים: "וקודם שבאו הישמעאלים עברו אנשים מדיינים אחרים דרך שם וראוהו בבור ומשכוהו ומכרוהו המדיינים לישמעאלים, ויש לומר שהאחים לא ידעו, ואעפ"י אשר כתב אשר מכתתם אותי מצרימה, יש לומר שהגרמת מעשיהם סייעה במכירתו". אך בחז"ל ובמדרשים אין שום פקפוק או התנצלות - אחי יוסף הם שמכרוהו, בין ישירות בין בעקיפין. ראה דברינו [מי מכר את יוסף?](#) בפרשה זו.

⁸ זו התוספת הקשה שאיננה במקרא. היה ייעוד לכסף, נעשה בו שימוש, "נעליכם ברגליכם" כתזכורת יומיומת.

ראובן אין כאן, בנימין אין כאן, ואין החרם מתקיים אלא בעשרה ואנו תשעה. אם כן, היאך נעשו? שתפו המקום עמם והיו עשרה. וחרמו ביניהם שלא יגיד שום אחד מהם סוד זה ליעקב.⁹

חומת אנך עמוס פרק ב'¹⁰

על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים. היה המנהג דאין עבד לובש מנעל ומכרוהו בעבור נעלים להורות כי הם בני חורין ויוסף עבד. הרב מהר"ר יהונתן ז"ל.¹¹

קהלת רבה (וילנא) פרשה י סימן (ז)

"ראיתי עבדים על סוסים" (קהלת י ז) - אלו ישמעאלים, "ושרים הולכים כעבדים על הארץ" (המשך הפסוק) - זה יוסף. ... ר' עקיבא עלה לרומי פגע בו סריס אחד מהמלכות, אמר לו: אתה הוא רבם של היהודים? אמר לו: כן.¹² אמר לו (הסריס לר' עקיבא): שמע ממני שלושה דברים: מי שעל סוס - מלך, מי שעל חמור - בן חורין, מי שמנעלים ברגליו - בן אדם. מי שאין לו לא זה ולא זה ולא זה - החפור באדמה טוב ממנו.¹³

מדרש תנחומא פרשת וישב סימן ב

מה עשה ראובן? הלך וישב באחד מן ההרים לירד בלילה להעלות את יוסף. ותשעה אחיו יושבין במקום אחד כאיש אחד בעצה אחד להמיתו. עברו עליהם ישמעאלים, אמרו: לכו ונמכרנו לישמעאלים, הן מוליכין אותנו לקצוות המדבר. עמדו מכרוהו בעשרים כסף, לכל אחד מהם שני כסף לקנות מנעלים לרגליהם.¹⁴ וכי תעלה על דעתך שנער יפה כמותו נמכר בעשרים כסף? אלא כיון שהושלך לבור, מתוך פחד נחשים ועקרבים שבו, נשתנה זיו פניו וברח ממנו דמו ונעשו פניו ירוקות. לפיכך מכרוהו בעשרים כסף בעבור נעלים.¹⁵

דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית פרק לז פסוק כח

"וימשכו ויעלו". מתחילה מכרוהו כשהיה בבור בעשרים כסף בלבד, מפני שהוריקו פניו מפחד הנחשים. ומיד "וימשכו" עד חצי הבור ומיד חזר לו תואר יופיו כשניצל מן הנחשים. וכשראוהו אחיו יפה כבתחילה, לא רצו

⁹ איזה סוד? רק זה שמכרו את יוסף, או שמא גם פשר הנעליים החדשות שהצטיידו בהם? כבר הארכנו לדון בחרם זה בדברינו [הקולר](#) [תלוי בצוואר כולם](#) בפרשת מקץ, כולל העניין הקשה של שיתוף הקב"ה שאולי מסביר מדוע לא נגלתה רוח הקודש ליעקב בכל שנות פירוש לתנ"ך שכתב רבי חיים יוסף דוד אזולאי (החיד"א).

¹⁰ פירוש לתנ"ך שכתב רבי חיים יוסף דוד אזולאי (החיד"א).
¹¹ יותר מאשר קניית נעליים לעצמם, היה חשוב בעיני האחים להסיר מיוסף את מנעליו (לצד הפשטת כתונת הפסים) ובכך לתת לו מעמד של עבד עוד לפני מכירתו. עבדים הלכו יחפים. בני חורין הלכו עם נעלים. מה התורה מצווה את בני ישראל כהכנה ליציאת מצרים מעבודת לחרות? "מִתְנַיִם חֲגָרִים נַעֲלִיכֶם בְּרִגְלֵיכֶם וּמְקַלְכֶם בְּיָדְכֶם" (שמות יב יא). ראה גם בהיפוך, שלא תספיקו לחלוץ נעליים ולהתאבל כשורה, יחזקאל כד כג: "וּפְאָרְכֶם עַל רַאשֵׁיכֶם וְנַעֲלִיכֶם בְּרִגְלֵיכֶם לֹא תִסְפְּדוּ וְלֹא תִבְכוּ וְכו'". וישעיהו הולך "עָרוֹם וְיָחַף שְׁלֹשׁ שָׁנִים", כאות על חורבן מצרים הקרוב (ישעיהו כ ג). ראה עוד בגמרא ברכות ס ע"ב שעל נעילת הנעליים כל בוקר אומרים את הברכה: "שעשה לי כל צרכי". זה הביטוי לאדם בן חורין. תחילה: "שלא עשאני עבד" ולאחר מכן: זוקף כפופים, מתיר אסורים, מלביש ערומים ושעשה לי כל צרכי - שנתן נעליים לרגליי. ובגמרא פסחים קיג ע"ב: "המונע מנעלים מרגליו" הוא אחד משבעה שמנודים לשמים, לצד מי שאין לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו ועוד. ושם בדף קיב ע"א: "ואל תמנע מנעלים מרגליו" הוא אחד משבעה דברים שציווה רבי עקיבא את רבי יהושע בנו. ובגמרא שבת קכט ע"א: "אמר רב יהודה אמר רב: לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו".

¹² תרגום המדרש לעברית נעשה בסיוע מדרש רבה המבואר, אך הוא באחריותנו. התרגום הוא תכני ולא לשוני מדויק. ראה הביטוי רבם של היהודים גם בירושלמי סנהדרין ב ו במפגש של ר' חזקיה עם "כותי אחד". נראה שאין הכוונה שר' עקיבא או חזקיה החשיבו עצמם כרבם של כל היהודים, אלא אמירה של לגלוג: האם אתה שמחשיבים אותנו לרבם של היהודים?

¹³ ראה עימות דומה (מקור?) בגמרא שבת קנב ע בין "ההוא גוזאה לרבי יהושע בן קרחה", כולל עקיצות הדדיות חריפות על קרחתו של ר' יהושע מזה ועל סריסותו של אותו גוזאה. ובדומה לתשובה ר' יהושע בן קרחה בגמרא שבת, גם ר' עקיבא כאן עונה לו בשלושה דברים אחרים שהם החשובים ושלושתם אין לסריס: "הדרת פנים - זקן, שמחת לבב - אשה, נחלת ה' - בנים, אוי לו לאותו האיש שחסר שלושתם". ובהמשך המדרש שם: "ראיתי עבדים על סוסים - זה אחאב, ושרים הולכים כעבדים על הארץ - זה אליהו, שנאמר: ויד ה' היתה אל אליהו ושנס מתניו וירץ לפני אחאב". ריצתו של אליהו לפני מרכבתו של אחאב ומתן כבוד למלכות, אין פירושה שאחאב הוא "למעלה" ואילו אליהו "למטה". ראה דברינו [אחאב ואליהו](#) בפרשת פנחס. אבל הנושא שלנו הפעם הוא נעליים. מי שהולך בלי נעליים אינו אדם בן חורין.

¹⁴ כן, בדומה למדרש פרקי דרבי אליעזר לעיל.

¹⁵ עוד גם פירוש חזקוני על הפסוק בתורה: "בעשרים כסף - וכי אדם יפה כיוסף לא נמכר אלא בדבר מועט כזה? אלא מחמת שהוריקו פניו בבור מחמת הנחשים לא מכרוהו יותר. וכל אחד מהשבטים נטל שני כספים לחלקו לקנות להם מנעלים, שנאמר: על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים". נעליים כאן הם במשמעות של דבר מועט, דבר זול (ראו שוב פירוש רד"ק בהערה 1 על השוחד המינימלי). זה מה שיוסף שווה לאחר שזרקו אותו בבור. ראה פירוש הדר זקנים מבעלי התוספות על הפסוק ששואל גם הוא את השאלה: "תימא, אדם יפה כיוסף למה נמכר כל כך בדבר מועט?" ונתרץ שכל אחד מהאחים קיבל "עשרים כסף לכל אחד ואחד מאחיו. והיינו דכתיב ואביון בעבור נעלים, נע"לים עולה ר' (מאתים בגימטריה) והיינו עשרים כסף לעשרה אחיו". האם זה הסבר מניח את הדעת? נעליים יקרות לכל אחד? מאתיים כסף זה כבר מחיר טוב בשביל יוסף?

לתתו בעשרים כסף ואמרו להחזירו לבור. ונתנו להם הישמעאלים בפשרה מנעלים יותר. וזה שאמר הכתוב: "על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים". ומיד ויעלו את יוסף מן הבור לגמרי.¹⁶

דעת זקנים מבעלי התוספות בראשית פרק לז

והיו מדברים ביניהם לכו ונמכרנו לישמעאלים הבאים אצלנו. וטרם באו הישמעאלים אליהם, ויעברו אנשים מדינים סוחרים ומכרוהו אליהן בעודו בבור בעבור נעלים, בספק אם חי אם מת. ובעודם מושכים אותו מן הבור הישמעאלים באו אליהם וימשכו המדנים את יוסף מן הבור וימצאוהו חי.¹⁷

אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמוד תלט

וכן ישראל אלמלא שלמדו לקיסר תורה לא היו באים לידי כך.¹⁸ פעם אחת היה יושב ועוסק בתורה ומצא כתוב: "וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת" (שמות כ"א ט"ז). והלך וטח הבית כלו בנעלים ודבקם בכתלים. ושלח אחר רבן שמעון בן גמליאל וחביריו ואמר להם: מי שגנב איש מבני ישראל והלך ומכרו מה דינו? אמרו לו: חייב מיתה. אמר להם: אם כן, אתם חייבים מיתה. קבלו על עצמכם דין שמים. אמרו לו: למה? אמר להם: בשביל אחי יוסף שמכרו את יוסף, דכתיב: "וימכרו את יוסף" (בראשית לז כח), וכתיב: "על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים" (עמוס ב ו). ולכן טח אותו רשע את הבית במנעלים, כדי שיכירו באיזה דבר מכרו את יוסף, שנאמר: "בעבור נעלים" - בדמי נעלים.¹⁹

הפיוט אה אזכרה – על עשרה הרוגי מלכות²⁰

אָח בְּנַעְלִיכֶם מְכַרְתֶּם
בְּשִׁטְמַתְכֶם עַל דָּמוֹ קִמַּתֶּם
גְּדִי עֲזִים בְּמַרְמָה שְׁחַטְתֶּם
דֹּאגְתֶם לֵב אֲבִיכֶם וְסוּד הֶעֱרַמְתֶּם

אוי לכם מדין חוסף

אמר להם יוסף

הָאֵחַ חֲלִילָה לָךְ מַעֲשׂוֹת זֹאת

וְתַמְהַנּוּ כְּשִׁמְעֵנוּ מִמֶּךָ כְּזֹאת

זְקוּף עֵינֶיךָ לְמָרוֹם וְאַל תִּגְלֶה רְזוּת

חֹבְתֵינוּ גְרַמָּה עַל כֵּן בָּאָה עָלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת

בי אדוני בדברך הממתנו ברעדה

הפיוט אלה אזכרה – על עשרה הרוגי מלכות²⁰

אֱלֹהֵי אֲזַכְרָה וְנִפְשִׁי עָלַי אֲשַׁפָּכָה.

כִּי בְלַעֲוֹנוֹ יָדִים כְּעֵגֶה בְּלִי הַפּוֹכָה.

כִּי בִימֵי הַשָּׁר (נ"א: קיסר) לא עלתה ארוכה.

לַעֲשָׂרָה הַרוּגֵי מְלוּכָה:

בְּלִמְדוֹ סֵפֶר מִפִּי מְשׁוּלֵי עֲרַמַת.

וְהִבִּיּוּ וְדִקְדַק בְּדַת רְשׁוּמַת.

וַיִּפְתַּח בְּנֹאֲלָה הַמְשַׁפְּטִים וְחָשַׁב מְזַמַת.

וְגוֹנֵב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְּדוֹ מוֹת יוֹמַת.

גְּבַה לֵב בְּגְדוּלִים

יָצְוָה לְמַלְאֵת פְּלִטְרוֹ נְעָלִים

וְקָרָא לַעֲשָׂרָה חֲכָמִים גְּדוּלִים

¹⁶ איזה תיאור נורא. יוסף יפה התואר, זה שיופיו בא לו מאמו רחל (בראשית רבה פו ו), מורד לבור וכל מראהו משתנה לרעה: "הוריקו פניו מפחד הנחשים". אז מה הוא שווה כעת? עשרים כסף, חמישה סלעים (כפדיון בן בכור). אך הנה אך זה שלפו אותו מהבור על מנת למכרו לישמעאלים והוא חזר להיות יפה תואר ויפה מראה ולכן הוא שווה יותר. אז לא נמכור לכם אותו בעשרים כסף. - לא תמכרו? לא נקנה. אז מחזירים את יוסף לבור. מורידים אותו והוא, שיועד כבר מה מחכה לו שם, שוב 'מת מפחד' ומשתנה כליל מראה פניו לרעה. אז עכשיו הוא שווה לכם עשרים דינרים? מעלים ומורידים, את יוסף ואת מחירו, הלך ושוב. סוף דבר, אומרים להם הישמעאלים, קחו במחיר הזה גם זוג מנעלים ונסגור עניין. סגרו עניין.

¹⁷ מי אמר שיוסף בכלל חי? שומעים שם גניחות מתחתית הבור, ספק של אדם חי, ספק של מי שכבר הולך למות. אז כמה שווה אדם כזה? זוג נעליים. כבר אין עשרים כסף ואין נעליים לכל אחד ואחד (שלא לדבר על עשרים כסף לכל אחד ואחד).

¹⁸ אם לא היו חכמי ישראל מלמדים תורה לקיסר (לנציב) הרומי, לא היה קורה להם מה שקרה. ראה גמרא בבא קמא לח ע"א על שני הסרדיוטות הרומיים שבאו ללמוד את תורת ישראל והבטיחו שלא כל מה שכתוב בה יספרו ברומא.

¹⁹ אולי קדם למדרש זה מדרש משלי (בובר) פרשה א: "אמר ר' יהושע בן לוי: לא נמשכו עשרה הרוגי מלכות, אלא בחטא מכירתו של יוסף. א"ר אבין: הוי אומר, נפרעו עשרה מכל דור ודור ועדיין אותו החטא קיים". מדרשים אלה הם המקור לפיוט אלה אזכרה על עשרה הרוגי מלכות שלהלן. בפיוט כתוב: "וציווה למלא פלטריו נעלים", וכאן, הדביק אותו רשע נעלים על קירות הבית, שיבינו חכמי ישראל מעצמם על מה הם נדונים. אך אין אנו צריכים לאותו רשע שפתאם נעשה 'שופט צדק' שיזכיר לנו את חטא מכירת יוסף לדורות. כבר הזכרנו מספר פעמים שחטא מכירת יוסף נזכר בכל פדיון בכור, במצוות השקל ובשעירי החטאת של ראשי חודשים ומועדים.

²⁰ "נאמרת אצל הספרדים בסדר הקינות לשחרית של תשעה באב ואצל האשכנזים בסליחות שבחזרת הש"ץ בתפילת מוסף (למנהג אשכנז המזרחי) או מנחה (למנהג אשכנז המערבי) ביום הכיפורים", מתוך ויקיטקסט. שם הפייטן של 'אלה אזכרה' הוא יהודה. זמנו ומקומו אינם ידועים. כנראה, מאה תשיעית-עשירית.

²¹ רבי פינחס הכהן ברבי יעקב, פייטן ארצישראלי, ראש ישיבה שחי בכפרא שעל יד טבריה במחצית המאה השמינית. רוב יצירותיו הגיעו לידינו מהגניזה הקהירית. ותודה לד"ר עדן הכהן על סיועו בפיוט זה.

מביני דת וטעמיה בפלפולים.

דינו משפט זה לאשורו

ואל תעוּתוהוּ בכזב לאמרו

כי אם הוציאוהו לאמתו ולאורו

כי ימצא איש גויב נפש מאחיו מבני ישראל

והתעמר בו ומכרו

וכו'

אמר להם יהודה

טרחתוהו ביד עושי חבלים

ועצתם לשום רגלו בכבלים

כאכזרים מכרתוהו לאנשים מחבלים

לישמעאלים בעבור נעלים

אוי לכם מדין חוסף

אמר להם יוסף

שבת שלום

מחלקי המים